

سنجش روحیه کارآفرینی جوانان غیر شاغل ۱۵-۲۹ ساله
(مورد مطالعه: روستای محسن آباد از توابع استان اصفهان)

**Assessment of the entrepreneurial spirit of unemployed
youth aged between 15 to 29 years old
(The case of Mohsen Abad village in Esfahan Province)**

زهرا یزدانی^۱، ناصر زمانی میاندهشتی^۲

^۱دانشجوی کارشناسی ارشد، بخش ترویج و آموزش کشاورزی، دانشگاه شیراز
^۲استادیار بخش ترویج و آموزش کشاورزی، دانشگاه شیراز

---

^۱نویسنده مسئول: زهرا یزدانی

چکیده

هدف کلی این تحقیق بررسی میزان روحیه کارآفرینی جوانان غیرشاغل ۲۹-۱۵ ساله غیر شاغل بود. جامعه آماری این پژوهش را جوانان غیرشاغل ۲۹-۱۵ ساله غیر شاغل روستای محسن آباد تشکیل دادند که تعداد آنها ۲۶۹ نفر بود، و تعداد ۱۶۰ نفر از آن ها براساس جدول مورگان با روش نمونه گیری تصادفی طبقه ای به عنوان نمونه آماری انتخاب شدند. داده های مورد نظر از طریق پرسشنامه جمع آوری گردید. روایی ابزار با استفاده از پانل متخصصان ترویج و آموزش کشاورزی تعیین گردید و پایایی آن به وسیله ی ضریب کرونباخ آلفا بررسی شد که ضرایب آلفای محاسبه شده بین ۰/۶۲ تا ۰/۹۴ به دست آمد. در این پژوهش روحیه کارآفرینی با ۷ ویژگی شامل: ریسک پذیری، کنترل درونی، موفقیت طلبی، سلاست فکری، تحمل ابهام، رویا پردازی، عملگرایی سنجیده شد. یافته ها نشان داد عملگرایی و کنترل درونی بیشترین میانگین را دارا بودند و جنسیت، میزان تحصیلات والدین و شغل پدر بر روحیه کارآفرینی تاثیر داشتند. همچنین از بین افراد مورد مطالعه ۹۳ نفر دارای روحیه کارآفرینی قوی، ۶۱ نفر متوسط و ۶ نفر روحیه ای ضعیف داشتند.

واژه های کلیدی: کارآفرینی، روحیه کارآفرینی، بیکاری، جوانان روستایی

Abstract

The main purpose of this study was to investigate the entrepreneurial spirit of unemployed youth aged between 15 to 29 years old. Research population consisted of all unemployed youth aged between 15 to 29 years old in Mohsen Abad Village (N=269). A number of 160 people (as suggested in Morgan's sample size table) were selected using stratified randomized sampling method. Data were gathered through a questionnaire. The validity of the questionnaire was verified by a panel of experts, and its reliability was assessed by Cronbach's alpha coefficient (ranged from 0/62 to 0/94). The spirit of entrepreneurship was investigated via seven variables including: risk taking, locus of control, need to achievement, clearness of thought, tolerance of ambiguity, pragmatism and dreaming. Results revealed that pragmatism and locus of control had the highest mean scores, and respondents' age, their parents' education level, and their father's job influenced the respondents' entrepreneurial spirit. The results showed that 93, 61 and 6 persons had strong, moderate and weak spirit of entrepreneurship, respectively.

Keywords: Entrepreneurship, Entrepreneurial spirit, Unemployment, Rural youth

مقدمه

جهان در اواخر قرن بیستم، شاهد تغییرات بسیار گسترده در تمام عرصه های کسب و کار بوده است به طوری که مفاهیمی چون جهانی شدن، افزایش رقابت، توسعه فناوری اطلاعات، توجه به کیفیت کالاها و خدمات، مشتری مداری و مانند اینها، اداره امور را در بخش عمومی با چالشهای جدی روبه رو کرده است. از جمله راهکارهای مؤثر دولتی برای رویارویی با این چالشها، روی آوردن به بحث کارآفرینی در جامعه است. از این رو، کارآفرینی موضوعی است که در اواخر قرن بیستم مورد توجه محافل آموزشی کشورهای جهان قرار گرفته است (نیازی و نصرآبادی، ۱۳۸۶). کارآفرینی با کارکردها و پیامدهای مثبتی که دارد، به عنوان راه حل اساسی برای رفع بسیاری از مشکلات و بحرانهای داخلی و باقی ماندن در عرصه رقابتهای بین المللی، از سوی بسیاری از کشورهای توسعه یافته و در حال توسعه مورد توجه قرار گرفته است. کشورهای مختلف به سه دلیل برای موضوع کار آفرینی اهمیت قایل شده و به آن پرداخته اند که عبارتند از: ۱) ایجاد و توسعه تکنولوژی (۲) تولید ثروت در جامعه (۳) ایجاد اشتغال. در شرایط فعلی کشور و نیز روند تغییرات بین المللی و پدیده جهانی شدن اقتصاد و با توجه به سه دلیل ذکر شده، لازم است تا موضوع توسعه کار آفرینی به عنوان برنامه ای راهبردی تلقی و به آن پرداخته شود. از طرفی اشباع ظرفیت های استخدامی دولتی و ناتوانی بخش خصوصی در به کار گیری افراد جویای کار موجب شده که در سالهای اخیر مشکل بیکاری در بین جوانان به خصوص جوانان روستایی به شدت خود نمایی کند که در صورت عدم توجه به این موضوع و پیش بینی نکردن راهکارهای اساسی و مناسب برای رفع این معضل که در حال حاضر مشکلات اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی را به وجود آورده، جامعه ما را در آینده ای نه چندان دور با بحرانها و چالشهای بزرگی مواجه خواهد کرد (قاسم نژاد و سیدی، ۱۳۸۸). بنابر این در تحقیق حاضر روحیه کارآفرینی جوانان غیر شاغل ۲۹ - ۱۵ ساله روستای محسن آباد مورد بررسی قرار گرفته است. با توجه به جوان بودن جمعیت این روستا و وجود معضل بیکاری در بین آنها و همچنین عدم گرایش ایشان به کشاورزی و نبود مشاغل دولتی، لازم دیده شد که روحیه

کارآفرینی این قشر از ابعاد مختلف سنجیده شود و کوششهای لازم در جهت رفع کاستی های هر بعد به عمل آید تا روحیه کارآفرینی در افراد تقویت شده و به راه اندازی مشاغل کارآفرینانه روی آورند تا شاید از شدت معضل بیکاری کاسته شود. نتایج تحقیق حاضر برای سیاست گذاران در جهت وضع سیاست ها و ایجاد کسب و کارهای کارآفرینانه متناسب با روحیه جوانان روستایی و همچنین حمایت از آنها در همین راستا مفید است.

کارآفرینی و کارآفرین

امروزه ادبیات وسیعی در زمینه کارآفرینی وجود دارد. به خاطر ماهیت میان رشته ای آن محققان مختلفی از زمینه های علمی گوناگون شامل مردم شناسی، تاریخ، مدیریت، جامعه شناسی و اقتصاد آن را مورد بحث و بررسی قرار می دهند (گیب، ۲۰۰۲). واژه کارآفرینی از قرنهای پیش از آنکه به زبان امروزی مطرح شود، در زبان فرانسه متداول گردید و معادل Enterprendre می باشد.

روحیه کارآفرینی

نتیجه واکاوی نظرات مختلف آن است که فرد کارآفرین دارای یک استعداد اولیه نهفته است که بر اثر شرایط محیطی و آموزشی، رشد یافته و شکوفا می شود. از این دیدگاه نتایج گوناگونی گرفته می شود و در برنامه ریزی های آموزشی مورد استفاده قرار می گیرد. اولین نتیجه این دیدگاه آن است که می توان ویژگی های یک کارآفرین را در رفتار او مشاهده کرد، لذا می توان آن را سنجید. ویژگی های تشکیل دهنده روحیه کارآفرینی شامل نیاز به موفقیت، ریسک پذیری، کنترل درونی، سلاست فکری، عملگرایی، رویا پردازی و تحمل ابهام می باشد (بدری و همکاران، ۱۳۸۵). روحیه کارآفرینی شامل ریسک پذیری، توفیق طلبی، رقابت مندی، قدرت طلبی می باشد (شریف زاده و زمانی، ۱۳۸۵). بیکاری، به ویژه میان نسل جوان جامعه، تبدیل به یکی از چالش های بسیار مهم و امنیتی برای جامعه امروز ایران گردیده است. از طرف دیگر سیاست های دولت در جهت خصوصی سازی و کوچک سازی ساختار خود و برنامه اصلاحات ساختاری موجب کاهش استخدام در بخش دولتی گردیده است. در نتیجه شاهد رشد شدید بیکاری در میان جوانان بوده ایم. در این زمینه

اعتقاد براین است که خود اشتغالی از طریق کسب و کارهای کوچک یکی از راه حل های بسیار مهم می باشد. آموزش کارآفرینی و ایجاد و تقویت روحیه کارآفرینی می تواند نقش بسیار مهمی در تغییر دیدگاه های جوانان در جهت خود اشتغالی و کارآفرینی ایفا نموده و از طریق آموزش مهارت های لازم جهت کارآفرینی، آنها را برای اشتغال در بازارهای کار خود اشتغالی آماده نماید.

روش شناسی تحقیق

این مطالعه از نوع تحقیقات توصیفی است. ابزار اصلی جمع آوری داده ها پرسشنامه بود که از دو بخش تشکیل شد، در بخش اول مشخصات فردی بررسی شد و در بخش دوم روحیه کارآفرینی با ۷ متغیر شامل: ریسک پذیری، کنترل درونی، موفقیت طلبی، سلاست فکری، تحمل ابهام، رویا پردازی، عملگرایی که ۵۷ گویه را شامل می شدند و با استفاده از طیف ۵ سطحی (کاملاً موافقم، موافقم، نظری ندارم، مخالفم و کاملاً مخالفم) سنجیده شد. جامعه آماری این پژوهش جوانان ۲۹-۱۵ ساله غیر شاغل روستای محسن آباد بودند که تعداد آنها ۲۶۹ نفر بود و با استفاده از جدول مورگان حجم نمونه ۱۶۰ نفر تعیین شد. روایی صوری پرسشنامه توسط متخصصان ترویج و آموزش کشاورزی به دست آمد و برای تعیین پایایی آن آزمون راهنما انجام شد. ضریب آلفای کرونباخ برای قسمت های مختلف پرسشنامه بین ۰/۶۲ تا ۰/۹۴ به دست آمد (جدول ۱). همچنین برای تجزیه و تحلیل داده ها از نرم افزار SPSSwin16 استفاده شد. جوانان برحسب میزان شدت و ضعف برخورداری از روحیه کارآفرینی با استفاده از رابطه های زیر به ۵ گروه تقسیم شدند که این افراد نیازهای مختلفی در زمینه مباحث کارآفرینی دارند (شریف زاده و زمانی، ۱۳۸۴).

جدول ۱- تعریف متغیرهای روحیه کارآفرینی و ضریب آلفای کرونباخ هر متغیر

متغیر	تعریف	تعداد گویه	آلفای کرونباخ
ریسک پذیری	خطر کردن (برنز، ۲۰۰۱)	۱۲	۰/۹۴
کنترل درونی	نسبت دادن رویدادهای زندگی به برنامه ریزی و تلاشهای پیگیر خود فرد (استوارت، ۱۹۹۸)	۱۱	۰/۹۱
نیاز به موفقیت	نیاز فرد به مقبولیت یافتن (احمدپورداریانی و همکاران، ۱۳۸۱)	۸	۰/۹۲
سلاست فکری	توان گردآوری فکرها و طرح های متنوع و متعدد در مورد مسئله (رضاییان، ۱۳۸۰)	۷	۰/۹۶
عمل گرایی	اهل عمل بودن (بدری و همکاران، ۱۳۸۵)	۷	۰/۶۲
تحمل ابهام	پذیرفتن عدم قطعیت به عنوان بخشی از زندگی (احمدپورداریانی، ۱۳۸۱)	۶	۰/۸۱
رویا پردازی	تصورات غیر واقعی و غیر عملی (احمدپورداریانی، ۱۳۷۸)	۶	۰/۷۹

رابطه ۱

روحیه کارآفرینی = نمره ریسک پذیری + نمره کنترل درونی + نمره سلاست فکری + نمره عملگرایی + نمره نیاز به موفقیت + نمره تحمل ابهام + نمره رویا پردازی

رابطه ۲

B (گروه ضعیف) $Y + \min = z/3$ - نمره - $\max$
 C (گروه متوسط) $B + Y =$ A (گروه بسیار ضعیف) $\min > x =$
 D (گروه قوی) $C + Y =$ E (بسیار قوی) $\geq \max =$ $y = z/3$
 x = روحیه کارآفرینی   اختلاف بین دو نمره ماکزیمم و مینیمم z =

نتایج، بحث و نتیجه گیری

ویژگیهای فردی پاسخگویان

بررسی داده های جمع آوری شده نشانگر آن بود که سن ۴۶/۲ درصد پاسخگویان ۲۵-۲۹ سال بود، ۸۱ نفر مرد و ۷۹ نفر از آنها زن بودند و ۳۶/۲ درصد مدرک دیپلم داشتند. ۸۶ پاسخ دهنده متأهل و ۷۴ مجرد بودند. پدر اکثر پاسخ دهندگان (۳۷/۵ درصد) بی سواد و ۲۸/۸ درصد بازنشسته، و ۴۳/۸ درصد آنها مادرانشان بی سواد بودند.

میانگین، انحراف معیار و همبستگی متغیرهای روحیه کارآفرینی میانگین و انحراف معیار مربوط به متغیرهای روحیه کارآفرینی اندازه گیری شد و سپس به ترتیب اولویت در (جدول ۲) نشان داده شده اند. همچنین به منظور بررسی بیشتر متغیرهای تحقیق و تعیین ارتباط بین آنها از آزمون همبستگی پیرسون استفاده شد. که نتایج آن به شرح زیر است، ویژگی عملگرایی پاسخ دهندگان با ویژگی کنترل درونی در سطح ۰/۰۵ به میزان ۰/۴۴۸ و با ویژگیهای نیاز به موفقیت، رویا پردازی و سلاست فکری و ریسک پذیری و تحمل ابهام در سطح ۰/۰۱ به ترتیب به میزان ۰/۴۶۵، ۰/۲۸۳، ۰/۴۶۲، ۰/۳۳۳-، ۰/۳۳۳- دارای همبستگی می باشد. همچنین ویژگی کنترل درونی با ویژگیهای نیاز به موفقیت، رویا پردازی و سلاست فکری و ریسک پذیری و تحمل ابهام در سطح ۰/۰۱ به ترتیب به میزان ۰/۶۹۹، ۰/۳۸۰، ۰/۵۸۲، ۰/۴۲۶، ۰/۳۰۲- دارای همبستگی می باشد و نیز ویژگی نیاز به موفقیت با ویژگیهای رویا پردازی و سلاست فکری و ریسک پذیری در سطح ۰/۰۱ به ترتیب به میزان ۰/۴۰۰، ۰/۷۶۸، ۰/۵۳۵، ۰/۳۳۵- دارای همبستگی می باشد. علاوه بر این

ویژگی رویا پردازی با ویژگیهای سلاست فکری و ریسک پذیری در سطح ۰/۰۱ به ترتیب به میزان ۰/۴۳۴، ۰/۴۵۷ دارای همبستگی می باشد. ویژگی سلاست فکری با ویژگی ریسک پذیری در سطح ۰/۰۱ به میزان ۰/۵۳۰ و با ویژگی تحمل ابهام در سطح ۰/۰۵ به میزان ۰/۱۶۵- همبستگی دارد.

جدول ۲- میانگین و انحراف معیار و همبستگی بین متغیرهای روحیه کارآفرینی پاسخگویان

متغیر	میانگین (انحراف معیار)	X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	X ₅	X ₆	X ₇
(X ₁) عملگرایی	4/28 (0/65)	0/448*	0/465*	0/283*	0/462*	-0/333**	0/333*	-
(X ₂) کنترل درونی	4/14 (0/80)	0/699*	0/380*	0/582*	0/426**	-	0/302*	-
(X ₃) نیاز به موفقیت	3/93 (0/91)	0/400*	0/768*	0/535**	-0/137	-	-	-
(X ₄) رویا پردازی	3/58 (0/79)	0/434*	0/457**	-0/109	-	-	-	-
(X ₅) سلاست فکری	3/56 (1/07)	0/530**	0/165*	0/127	-	-	-	-
(X ₆) ریسک پذیری	3/52 (0/91)	-	-	-	-	-	-	-
(X ₇) تحمل ابهام	2/22 (0/93)	-	-	-	-	-	-	-

* در سطح ۰/۰۵ معنی دار است.

** در سطح ۰/۰۱ معنی دار است.

روحیه کارآفرینی پاسخگویان

در تحقیق حاضر با استفاده از رابطه ۱ روحیه کارآفرینی هر فرد سنجیده شد و با استفاده از رابطه ۲ افراد به ۵ گروه (بسیار ضعیف، ضعیف، متوسط، قوی، بسیار قوی) تقسیم شدند (جدول ۳). نتایج نشان داد که ۳۸/۱۵ درصد پاسخ دهندگان دارای سطح روحیه کارآفرینی متوسط و ۳/۷۵ درصد از آنها دارای سطح روحیه کارآفرینی ضعیف و ۵۸/۱۵ درصد افراد دارای روحیه کارآفرینی قوی بودند.

جدول ۳- توزیع فراوانی روحیه کارآفرینی پاسخ دهندگان (n=160)

روحیه کارآفرینی	درصد	تعداد	نمره کارآفرینی
خیلی ضعیف	۰	۰	< ۵۷
ضعیف	۳/۷۵	۶	۵۷ - ۱۳۳
متوسط	۳۸/۱۵	۶۱	۱۳۳ - ۲۰۹
قوی	۵۸/۱۵	۹۳	۲۰۹ - ۲۸۵
خیلی قوی	۰	۰	≥ ۲۸۵

مقایسه میانگین بین دو گروه زن و مرد در متغیرهای روحیه کارآفرینی برای تعیین وجود یا عدم تفاوت بین متغیرهای روحیه کارآفرینی با توجه به جنسیت جوانان مورد مطالعه از آزمون مقایسه میانگین استفاده شد. مقایسه متغیرهای روحیه کارآفرینی جمعیت مورد مطالعه نشان داد که مردها نسبت به زنان خطر پذیری بیشتری داشتند (جدول ۴).

جدول ۴- تفاوت بین متغیرهای روحیه کارآفرینی پاسخگویان مرد و زن (آزمون t)

متغیر	گروهها	میانگین (۱-۵)	انحراف معیار	آماره t	سطح معنی داری
ریسک پذیری	مرد	۳/۷۱	۰/۸۰	۲/۷۰	۰/۰۰۸
	زن	۳/۳۳	۰/۹۸		
کنترل درونی	مرد	۴/۲۳	۰/۷۳	۱/۴۰	۰/۱۶
	زن	۴/۰۵	۰/۸۶		
نیاز به موفقیت	مرد	۴/۰۶	۰/۸۰	۱/۷۸	۰/۰۷

		۱/۰۱	۳/۸۰	زن	
۰/۰۷	۱/۸۱	۰/۶۲	۳/۷۱	مرد	سلاست فکری
		۰/۶۳	۳/۴۰	زن	
۰/۸۲	۰/۲۲	۰/۶۷	۴/۲۷	مرد	عملگرایی
		۰/۶۳	۴/۲۹	زن	
۰/۹۴	۰/۰۷	۰/۹۲	۲/۲۳	مرد	تحمل ابهام
		۰/۹۴	۲/۲۲	زن	
۰/۲۱	۱/۲۴	۰/۶۷	۳/۹۳	مرد	رویا پردازی
		۰/۸۸	۳/۷۷	زن	

رابطه بین متغیرهای مستقل با متغیرهای روحیه کارآفرینی یافته ها نشان داد که بین سن پاسخگویان و متغیرهای روحیه کارآفرینی رابطه معناداری وجود نداشت. همچنین مقایسه میانگین بین مجردها و متأهل ها در متغیرهای روحیه کارآفرینی هیچ تفاوت معنی داری را نشان نداد. بین سطح تحصیلات پاسخ دهنده و متغیرهای روحیه کارآفرینی هیچ رابطه معنی داری وجود نداشت. بین سطح تحصیلات پدر و متغیر کنترل درونی رابطه منفی و معنی داری وجود داشت همچنین بین سطح تحصیلات مادر و متغیر کنترل درونی رابطه منفی و معنی داری وجود داشت و بین سطح تحصیلات مادر و متغیر تحمل ابهام رابطه مثبت و معنی داری وجود داشت (جدول ۵).

جدول ۵- رابطه بین سطح تحصیلات والدین و متغیرهای روحیه کارآفرینی

متغیرها	سطح معنی داری	ضریب همبستگی پیرسون
کنترل درونی و سطح تحصیلات پدر	۰/۰۰۲	۰/۲۵
کنترل درونی و سطح تحصیلات مادر	۰/۰۱۶	۰/۱۹
تحمل ابهام و سطح تحصیلات مادر	۰/۰۱۹	۰/۱۸

* فقط روابطی که معنی دار شده اند ارائه شده است.

مقایسه میانگین متغیرهای روحیه کارآفرینی در گروههای مختلف شغلی پدر

این مقایسه تنها در متغیر تحمل ابهام تفاوت معنا داری نشان داد و در بین افراد بیکاردارای بیشترین میانگین و همچنین در گروه شغلی کارگر کمترین میانگین را داشت (جدول ۶).
جدول ۶- مقایسه میانگین (ANOVA) متغیرهای روحیه کارآفرینی در گروههای مختلف شغلی

پدر

متغیر	گروهها	میانگین (۱-۵)	انحراف معیار	میزان f	سطح معنی داری
تحمل ابهام	کشاورز	۲/۲۴ ^a	۰/۸۱	۳/۳۰	۰/۰۰۴
	کارمند	۲/۸۹ ^b	۰/۹۵		
	آزاد	۲/۰۳ ^a	۰/۸۵		
	کارگر	۱/۹۹ ^a	۰/۸۵		
	بیکار	۲/۹۵ ^c	۰/۴۵		
	بازنشسته	۲/۰۹ ^a	۰/۰۳		
	سایر مشاغل	۲/۰۶ ^{abc}	۰/۲۷		

* فقط اختلافهای معنی دار ارائه شده است.

پیشنهاد ها

یکی از چالش های اصلی جامعه ی ما ایجاد اشتغال جوانان و به خصوص برای قشر تحصیل کرده ی کشور است. از طرفی ظرفیتهای موجود پاسخ گوی نیازهای اشتغال و رفاه اجتماعی اعضای جامعه نیست، لذا برای ایجاد و توسعه ظرفیت های کاری، حضور کارآفرینان خلاق و نوآور، امری ضروری به نظر می رسد. یافته های تحقیق نشان داد که در پاسخ گویان از بین متغیرهای روحیه کارآفرینی عملگرایی بیشترین میانگین را به خود اختصاص داد. همچنین آزمون همبستگی بین ویژگیهای شخصیتی هفتگانه کارآفرینان روابطی را نشان داد که می توان از این ارتباطات استفاده های آموزشی و تربیتی نمود. به این ترتیب که به منظور ایجاد یا تقویت برخی ویژگیهای شخصیتی که به لحاظ امکانات یا مسائل دیگر امکان آن وجود ندارد یا مشکل است، می توان به صورت یک روش آموزشی و تربیتی جایگزین، ویژگیهایی را که با ویژگی مورد نظر در ارتباط می باشند را تقویت نمود و به دلیل ارتباطی که بین این دو ویژگی وجود دارد ویژگی مورد نظر نیز تقویت خواهد شد. جدول زیر وضعیت همبستگی بین ویژگیهای شخصیتی کارآفرینان جوان روستایی را نشان می دهد. همچنین بررسی تفاوت بین متغیرهای روحیه کارآفرینی پاسخگویان مرد و زن در متغیر ریسک پذیری حاکی از ریسک پذیرتر بودن مردان نسبت به زنان می باشد، که این یافته با نتایج تحقیقات شریف زاده و زمانی (۱۳۸۴) و قاسم زاده مقدم (۱۳۸۹) و گیبسون (۲۰۱۱) تطابق دارد. لذا پیشنهاد می گردد برنامه های آموزش کارآفرینی با توجه به خصوصیات متفاوت دو جنس در میزان ریسک پذیری ارائه شود، به نحوی که دو جنس حق انتخاب نوع کلاس را داشته باشند و مطابق با نیاز و خصوصیات خود در کلاسهای آموزشی شرکت کنند و همین باعث اثر بخش تر شدن این آموزشها می گردد. بررسی رابطه بین سطح تحصیلات پدر و متغیرهای روحیه کارآفرینی پاسخگویان نشان داد که بین سطح تحصیلات پدر و متغیر کنترل درونی در سطح ۰/۰۵ رابطه مثبت و معنی داری وجود دارد که مطابق با نتیجه تحقیق قاسمی، اسدی و حسینی نیا (۱۳۸۷) می باشد. بین سطح تحصیلات مادر پاسخگویان و دو متغیر کنترل درونی و تحمل ابهام رابطه مثبت و معنی داری وجود داشت. که این یافته با نتایج تحقیق حسینی و عزیزی (۱۳۸۶) تطابق ندارد. لذا پیشنهاد

می گردد با توجه به اینکه سطح تحصیلات مادران بر سطح روحیه کارآفرینی پاسخ دهندگان تأثیر داشته و اکثر مادران بی سوادند و یا سواد ابتدایی دارند تدابیری اندیشیده شود تا مادران در کلاسهای سوادآموزی شرکت کرده و تعداد مادران بی سواد و کم سواد کاهش یابد. برای مثال تأسیس مراکز نگهداری از کودکان، ارائه خدمات به صورت تلفنی و اینترنتی مثل پرداخت قبوض، برای کاهش مشغله مادران و ایجاد فرصت بیشتر به منظور استفاده از فرصتهای سوادآموزی برای آنها. نتایج تحقیق حاضر نشان داد که ۳۸/۱۵ درصد پاسخ دهندگان دارای سطح روحیه کارآفرینی متوسط و ۳/۷۵ درصد از آنها دارای سطح روحیه کارآفرینی ضعیف بوده اند لذا با توجه به اینکه اشتغال یکی از نتایج کارآفرینی است توصیه می شود به طرق مختلف از جمله تشویق جوانان به وسیله توزیع نشریات با معرفی الگوهای برتر کارآفرینی، تخصیص اعتبارات بیشتر به جوانان جهت ایجاد مشاغل کارآفرینانه، برگزاری نمایشگاهها و بازدید از پروژه های موفق کارآفرینی و ارائه آموزشهای کارآفرینی از همان بدو ورود به مدرسه مطابق با سن فراگیران روحیه کارآفرینی را در افراد افزایش دهیم. همچنین ۵۸/۱۵ درصد افراد دارای روحیه کارآفرینی قوی بودند که می توان از آنها در قالب تعاونیهای کارآفرینی حمایت و پشتیبانی نمود همچنین با توجه به اینکه ارائه خدمات در میزان ترویج کارآفرینی نقش مثبت دارد، پیشنهاد می گردد خدمات مورد نیاز و مؤثر در امر ترویج کارآفرینی، شامل اعطای وام، تأمین ماشین آلات مورد نیاز، بازاریابی تولیدات، خدمات اطلاع رسانی، خدمات آموزشی و ترویجی، با کیفیت هر چه بیشتر و بهتر به افراد ارائه گردند.

منابع

۱. احمد پور دریانی، م. (۱۳۸۱). کارآفرینی، تعاریف، نظرات، الگوها. انتشارات دانشگاه تهران.
۲. بدری، ا.، لیاقتدار، م.، عابدی، م.، و جعفری، ا. (۱۳۸۵). بررسی قابلیتهای کارآفرینی دانشجویان دانشگاه اصفهان. فصلنامه تعلیم و تربیت، شماره ۲۵، ص ۲۶-۱۵.
۳. حسینی، س.م.، و عزیزی، ب. (۱۳۸۶). بررسی عوامل مؤثر در توسعه روحیه و مهارتهای کارآفرینی در میان دانشجویان سال آخر دانشکده کشاورزی دانشگاه تهران. مجله علوم کشاورزی، جلد ۳۸، شماره ۲، ص ۲۵۱-۲۴۱.
۴. رضاییان، ع. (۱۳۸۰). مبانی سازمان و مدیریت. تهران: سمت
۵. عزیزی، ب.، و حسینی، س.م. (۱۳۸۴). بررسی عوامل مؤثر در توسعه روحیه و مهارتهای کارآفرینی در میان

- دانشجویان کشاورزی دانشکده کشاورزی کرج. پایان نامه کارشناسی ارشد در رشته ترویج و آموزش، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات، تهران.
۶. سالازار، م. (۱۳۷۶). *مقدمه ای برای کارآفرینی*. ترجمه سیامک نطق، تهران: بصیر.
۷. شاه حسینی، ع. (۱۳۸۳). *کارآفرینی*. تهران: آبیژ.
۸. شریف زاده، م.، وزمانی، غ. (۱۳۸۵). *روحیه کارآفرینی دانشجویان کشاورزی (مطالعه موردی دانشکده کشاورزی دانشگاه شیراز)*. مجله علوم کشاورزی ایران، جلد ۳۷، شماره ۱، ص ۱-۱۰.
۹. قاسمی، ج.، اسدی، ع.، و حسینی نیا، غ. (۱۳۸۷). *بررسی عوامل تأثیرگذار در ایجاد روحیه کارآفرینی دانشجویان تحصیلات تکمیلی پردیس کشاورزی و منابع طبیعی دانشگاه تهران*. مجله اقتصاد، تحقیقات و توسعه کشاورزی، شماره ۴۰، ص ۷۹-۷۱.
۱۰. قاسم نژاد مقدم، ن.، و سیدی، م. (۱۳۸۸). *دانشگاه کارآفرین پارادایمی نوین در رشد و توسعه صنعت*. همایش اشتغال و کارآفرینی دانشگاه پیام نور میانه.
۱۱. نیازی، م.، و کارکنان نصرآبادی، م. (۱۳۸۶). *دانشگاه کارآفرین*. تهران: نشر ثامن الحجج.

12-Burns, p. (2001). *Entrepreneurship and Small Business*. England: palgrave.

13- Gibb, A. (2002). *Crating conducive environments for learning and entrepreneurship, industry and higher education*. pp135-148.

14- Gibson, L. G., & Gibson, R. A. (2010). *Entrepreneurial attitudes of arts and business students*. Proceedings of the International Council for Small Business, Cincinnati, Ohio.

15- Gibson, L. G., & Gibson, R. A. (2011). *Predictors of entrepreneurial innovation attitude: Implications for arts and business pedagogy*. pp1007-1020.

16-Schein, E. H. (1994); "Entrepreneurs: what they're really like vocational. Education Journal, 64(80), pp 42-44.

17-Stewart, w., Carland, Jo., & Carland, Ja, (1998). *Is risk taking propensity an attribute of entrepreneurship? A comparative analysis of instrumentation* <http://www.sbaer.uca.edu>

18-Harris, M., & Gibson, S. G. (2008). *Examining the entrepreneurial attitudes of US business students*. Education & Training, 50(7), pp 568-581.